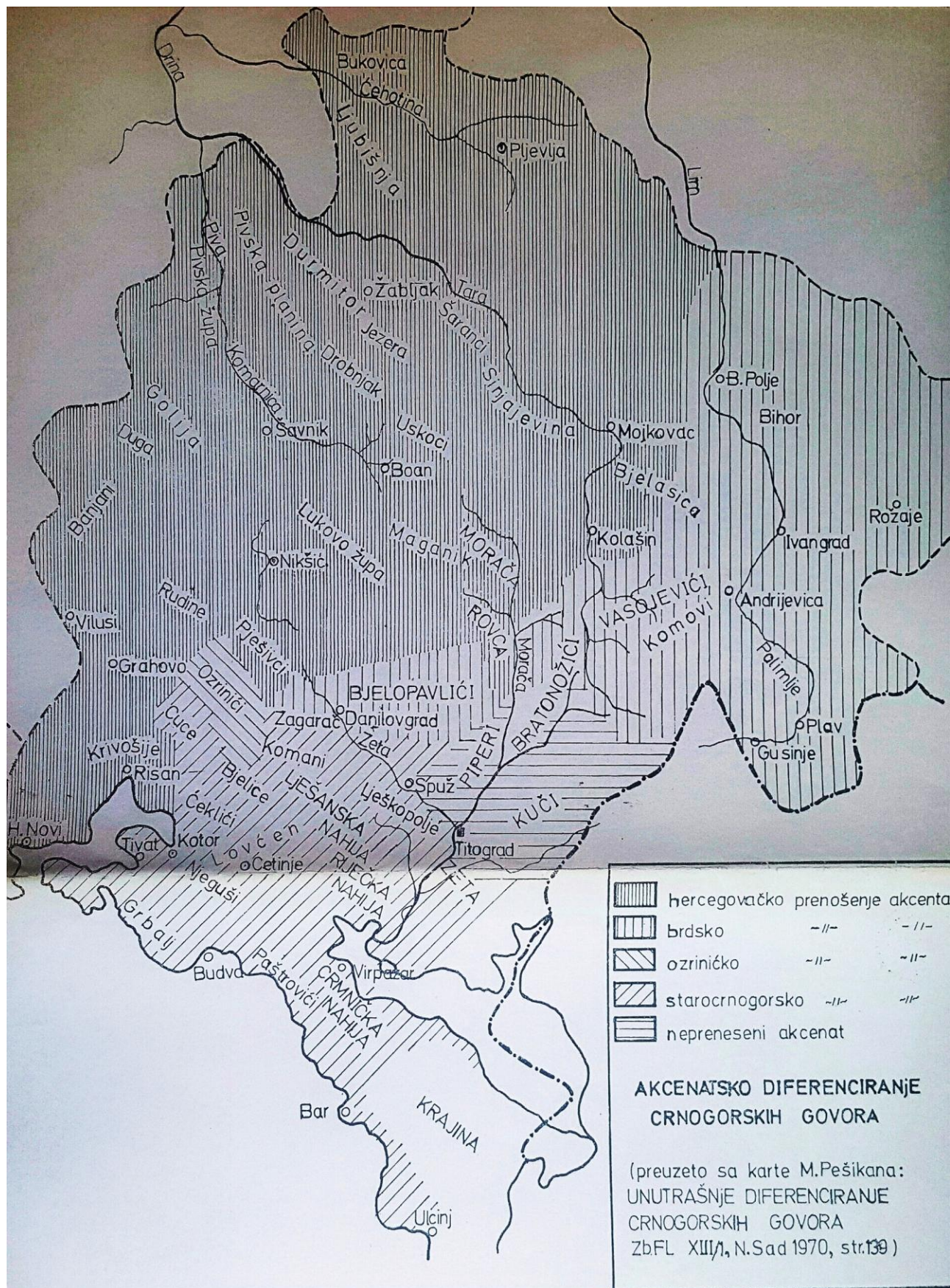

SJEVEROZAPADNI CRNOGORSKI DIJALEKAT

- ❖ Sjeverozapadni crnogorski govori u dijalektologiji su ubrajani redovno u istočnohercegovački dijalekat (ili hercegovački ili hercegovačko-krajiški), dok je preostali dio govora imenovan kao: zetsko-bosanski, zetsko-raški, zetsko-lovćenski, zetsko-sjenički, zetsko-južnosandžački, zetsko-gornjopolimski dijalekat i sl. Stoga, smatramo da je dosadašnje imenovanje crnogorskih govora imenima srednjovjekovne Zete ili nekadašnjeg feuda hercega Stefana Vukčića, najblaže rečeno, i istorijski, i politički, i lingvistički, prevaziđeno. Crnogorske govore, prema njihovim karakteristikama i prema geografskom položaju, možemo podijeliti na mlađi - sjeverozapadnocrnogorski i stariji - jugoistočnocrnogorski dijalekat.
- ❖ Sjeverozapadni crnogorski govori predstavljaju maticu najprogresivnijih novoštokavskih ijekavskih govora i rasadnik inovacija u govorima novijeg i najnovijeg tipa našeg jezika. Ovi govori se na jugu i zapadu graniče sa jugoistočnim crnogorskim govorima, na sjeveroistoku sa jugozapadnosrpskim, a na istoku sa istočnohercegovačkim govorima. Na osnovu onoga što se iz dijalektološke literature zna, među govorima sjeverozapadne crnogorske govorne zone nema značajnijih razlikovnih crta, mada se i ovdje u okviru pojedinih plemena mogu uočiti neke specifičnosti.
- ❖ Sjeverozapadni crnogorski govori imaju obilje karakteristika koje ih udaljavaju od istočnohercegovačkih govora, a približavaju jugoistočnocrnogorskim govorima. Asim Peco ih je izdvojio kao poseban govorni tip: sjeverozapadnocrnogorski i ukazao na neke od njihovih razlikovnih crta, a Miloš Okuka svrstao ih je kao zaseban zapadnocrnogorski poddijalekat u okviru istočnohercegovačkog, odnosno hercegovačko-krajiškog dijalekta, dajući više njihovih razlikovnih osobina u odnosu na hercegovačke govore.

Najvažnije su sljedeće:

- ✓ specifičnosti u refleksima jata (gotovo redovno /rě-/ > /re-/: *goreti, greota, greška, grešnica, krepak, prezir, pregled, presto, premaz*;
- ✓ često i u grupi /lě/ (specifičnosti u refleksima jata): *ozleda, posledica*;
- ✓ likovi tipa *sniježan, cvijetni*;
- ✓ oblici *viđeo, polećeo*;
- ✓ sekundarno jat: *sakrijevati, počijevati, kumpijer*;
- ✓ foneme /h/ i /f/ su nepoznate (*vazduk, trbuk, suv, gluv, vuruna*) ;
- ✓ fonema /j/ ima dosta nestabilnu artikulaciju (*esam, ednom, gledau*);
- ✓ pojava /j/ mjesto /ć/ (*poj < poć*);
- ✓ *kuj* umjesto *kud* (*kuđ*);
- ✓ *kogoj* umjesto *kogod* (*kogođ*);
- ✓ enklitička forma zamjenice ne 'nas';
- ✓ forme tipa *tizi, nekizi, ovija, onija*;
- ✓ akcenti tipa *mene, tebe, sebe, nijesam, dijete, pletem-pletemo, trošim-trošimo* ili *politika, Amerika*;
- ✓ akcenatske dužine tipa *puškama, gutati, danas, noćas*;
- ✓ dosljedno novo prenošenje akcenta (*za sunca, za zrno*);
- ✓ vokativ jednak nominativu kod ženskih imena *Danica, Milica*;
- ✓ imperativi tipa *viđi, jeđi* (ali i *jedi*);

✓ frekventna tvorba hipokoristika sa /š/ (Maša, Raša, Miša [<Miloš], Vuša, Vaša, Gaša [<Gavrilo], Uša [<Uroš]. Juša [<Julka], Pešikan [<Petar]);

✓ genitiv u službi lokativa (*po livada*);

✓ akuzativ umjesto lokativa (*bija je na Cetinje*);

✓ enklitika razdvaja i tijesne sintaksične veze:

ja smo i ti, mi ćemo i oni, Jovan mi je reko;

✓ znatan sloj frekventnih turcizama:

kantar, bešika, ćup, boja, budala, buljuk, burma, sat, čair, duvak, hilir, meteriz itd;

✓ znatan sloj frekventnih turcizama romanizama:

kanal, škatula, cerot, vapor, beškot, štuk, pršuta, prigati, špijun, žbir, bestija, jaketa, mrgin, podumenta/podumijenta itd).

❖ Upravo, nabrojene odlike (razlikovne crte u odnosu na istočnohercegovački govor) nepobitno pokazuju i dokazuju da sjeverozapadnocrnogorski govori imaju više osobina za koje ne znaju govori današnje istočne Hercegovine, ni Hercegovine uopšte, a i te kako dobro znaju jugoistočnocrnogorski govori. Iako imaju dodirnih tačaka kada je riječ, prvenstveno, o novom četvoroakcenatskom sistemu, postoje i brojne izoglose po kojima se sjeverozapadni crnogorski govori razlikuju, kao što je naglašeno i navedeno, od istočnohercegovačkih govora, u koje su ih svrstavali brojni lingvisti. Iz svega rečenog, vidi se da i stariji - jugoistočni i mlađi - sjevernozapadni govori čine jednu skladnu, opštecrnogorsku govornu cjelinu. Razlike između ova dva crnogorska dijalekta odnose se uglavnom na novoštokavski akcenatski sistem i predstavljaju samo odraz novijih i starijih jezičkih osobina koje su sjeverozapadni govori usvojili, a u jugoistočnim taj proces nije u potpunosti doveden do kraja.

- ❖ Treba istaći da su od vremena većine istraživanja crnogorskih govora selo i plemena praktično zamrli u Crnoj Gori. Migracije sa sela u gradove obilježili su drugu polovinu proteklog i početak novog milenijuma, ali i naseljavanje stanovništva iz drugih bivših jugoslovenskih republika. Oni su sa sobom ponijeli i svoje jezičke osobine, mijenjajući i svoj i govor i jezik onih sa kojima su dolazil u kontakt. Sada se otvara nova stranica dijalektoloških istraživanja - proučavanje govora gradskih sredina. Kada urbana dijalektologija predoči rezultate svojih istraživanja, tek tada ćemo moći da sklopimo potpuni mozaik crnogorskih govora i da damo završnu riječ o podjeli i karakteristikama crnogorskih govora.